

BUKIŠKIO PROGIMNAZIJOS KONFLIKTŲ SPRENDIMO GAIRĖS

BENDROSIOS NUOSTATOS

Bukiškio progimnazijos konfliktų sprendimo gairės (toliau – Gairės) papildo Bukiškio progimnazijos smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarkos aprašą, patvirtintą Bukiškio progimnazijos direktorės 2022 m. gruodžio 7 d. įsakymu Nr. V1-146.

Gairių paskirtis – padėti progimnazijai užtikrinti sveiką, psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugią, smurto ir prievartos apraiškoms kelią užkertančią aplinką, aprašant pagrindinius konfliktų prevencijos ir intervencijos žingsnius, pateikiant jų sprendimo algoritmus. Juos aprašant didžiausias dėmesys skiriamas pagrindinės mokyklos bendruomenei.

Gairėse laikomasi nuostatos, kad priedermė spręsti konfliktus yra vienas iš mokyklos misijos elementų. Gebėjimas – atpažinti ir valdyti konfliktus tarp įvairių patirčių, požiūrių ir poreikių yra iššūkis ne tik socialiniams pedagogams, bet ir visai mokyklos organizacijai.

SOCIALINIŲ-EMOCINIŲ ĮGŪDŽIŲ UGDYMAS (PREVENCIJA)

1. Klasės vadovų veikla

Šiandieninėje mokykloje susiduriama su būtinybe mokytis ir socialinių-emocinių įgūdžių.

Pradinių klasių mokiniai to mokosi diegiant prevencines programas: „Obuolio draugai“ ir „Antras žingsnis“, per klasės valandėles.

Pagrindinės mokyklos mokiniai to mokosi per klasės valandėles. Kiekvienais metais dalį klasės vadovo valandų siūloma skirti šioms temoms, padedančioms konstruktyviai elgtis atsakant / susiduriant su konfliktu:

1. Susipažinimas ir atsipalaidavimas. Taip sukuriama teigiama atmosfera grupėje, o tai yra sąlyga gerai darbinei nuotaikai.

2. Savęs vertinimo jausmo ugdymas. Mokiniai mokosi save ir kitus priimti tokius, kokie jie yra, ir gebėti išreikšti savo poziciją ginčo metu.

3. Bendravimas. Nesmurtinis bendravimas. Žodinis ir nežodinis bendravimo elgesys, kurį suvokia kitas asmuo.

4. Bendradarbiavimas. Žaidimų forma mokomasi nežodinio bendradarbiavimo, pasitikėjimo ir sprendimų radimo grupėje.

5. Skirtingų lyčių ir kultūrų specifiniai tarpusavio ryšiai. Mokomasi suprasti save ir kitos lyties arba kultūros atstovą, įsijausti į jo vaidmenį ir išlaikyti savo poziciją.

6. Nesmurtinis konflikto sprendimas. Mokiniai mokosi geriau suprasti savo kasdienes konfliktus ir juos išspręsti taikiai.

5 klasėje vyksta mokinių adaptacija: formuojama klasė, paprastai pasireiškia smalsumas ir atvirumas naujai mokyklai, naujam mokymosi būdui, kyla ir daug įvairių ginčų, nes vaikai

konkuruoja naujoje aplinkoje, mezgasi nauji santykiai (teigiami ir neigiami). Šiuo laikotarpiu klasės vadovui, bendradarbiaujant su psichologu ir socialiniu pedagogu, būtina skirti pakankamai laiko socialiniam mokymuisi.

Pirmą rugsėjo mėnesį siūloma klasės vadovo diena. Pagrindinis jos tikslas – bendros veiklos, kurios leistų klasės vadovui pažinti mokinius ir mokiniams pažinti vieniems kitus. Šią dieną kiekvienas mokinys turėtų atsakyti į klausimas: „Kaip man sekasi klasėje?“, „Kas yra gera klasės bendruomenė?“, „Ką turime daryti, kad taptume gera klasės bendruomene?“

Siekiant geriau pažinti klasės bendruomenę 5 klasėje mokslo metų pradžioje rekomenduojama organizuoti šeimadienį.

Visoje pagrindinėje mokykloje planuojant ir vykdant socialinį ugdymą tiek per klasės valandėles, tiek per mokomųjų dalykų pamokas būtina nagrinėti šias temas:

- mokymasis klausytis, aktyvusis klausymasis,
- kaip į argumentus atsakyti argumentais,
- neįžeidžiantis kritikos išsakymas,
- vertybių įvertinimas,
- konfliktas, konfliktų dinamika, susidorojimas su konfliktais,
- kaip atpažinti ir įvardyti jausmus,
- kaip aš suvokiu save, kaip kiti priima mane,
- kaip atpažinti ir išreikšti save,
- kaip vystyti empatiją,
- elgesys su svetimais ir kitokiais žmonėmis.

5-oje klasėje su šiomis temomis gali būti dirbama labai žaismingai, o vyresnėse klasėse refleksijos laipsnis gali būti intensyvesnis ir diferencijuojamas. Socialinis mokymasis gali būti intensyvinamas ir vėliau dalimis, ypač jei klasė yra „sunki“, susiskaldžiusi, jos agresijos lygis aukštas.

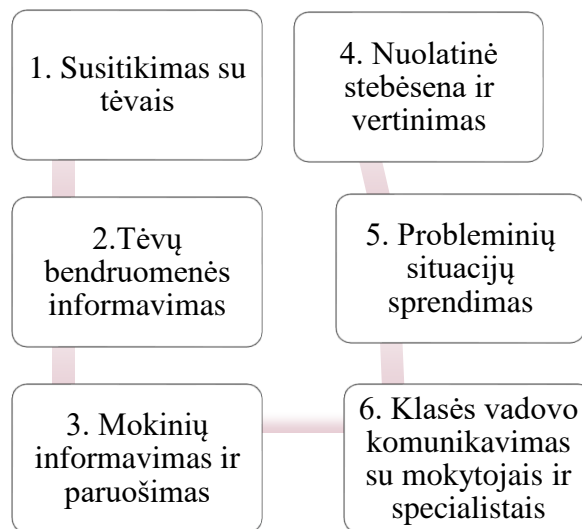
5-oje klasėje šias temas galima nagrinėti žaismingai, o vyresnėse klasėse refleksijos lygis gali būti gilesnis ir diferencijuotas. Socialinį mokymąsi galima intensyvinti ir vėlesniais etapais, ypač jei klasė yra „sudėtinga“, susiskaldžiusi ar pasižymi aukštu agresijos lygiu.

2. Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, integravimas

Siekiant integruoti mokinius, turinčius specialiųjų ugdymosi poreikių, (toliau – SUP), atvykus mokyti naujam SUP mokiniui, rekomenduojamas administracijos atstovų ir švietimo pagalbos specialistų pokalbis su mokinio tėvais. Pokalbio tikslas – išsiaiškinti tėvų lūkesčius, mokinio poreikius, požiūrį į bendradarbiavimą su mokykla siekiant užtikrinti geriausius vaiko interesus. Tėvams siūlomas susitikimas su klasės tėvų bendruomene siekiant paaiškinti savo vaiko poreikius, pasiūlyti elgesio algoritmus tėvams ir vaikams klostantis simptomiškoms situacijoms, susijusioms su tipišku jų vaiko elgesiu.

Su mokiniais šia tema kalbasi klasės vadovas, pasitelkdamas švietimo pagalbos specialistus. Klasės vadovas bent vieną kartą per savaitę komunikuoja su mokytojais dalykininkais, švietimo pagalbos specialistais, siekdamas užtikrinti visų mokinių teisę į mokymąsi ir saugią aplinką. Sužinojęs apie galimas problemas kreipiasi pagalbos į socialinį pedagogą, psichologą, švietimo pagalbos ir neformaliojo ugdymo skyriaus vedėją.

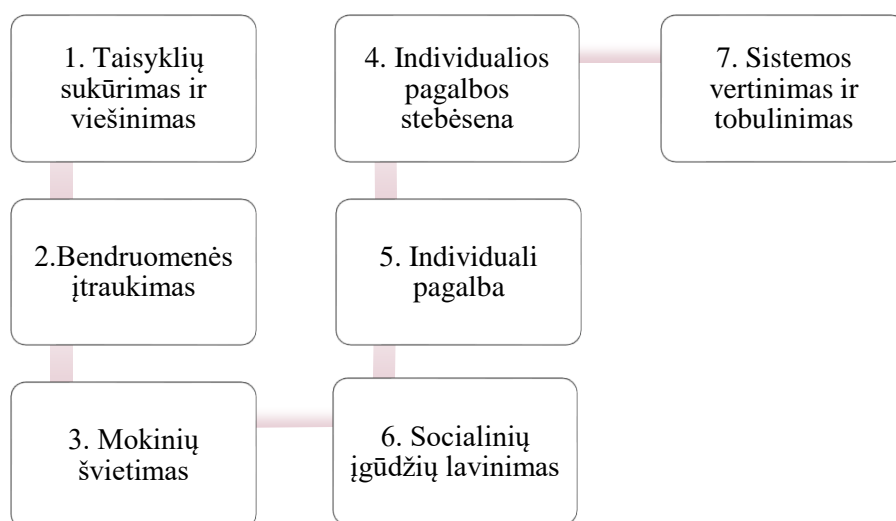
1 pav. SUP mokinių integravimas

3. Tinkamo elgesio skatinimas. Konfliktų dinamika

Mokinių elgesio taisyklių sutrumpintas variantas (iki 10 pozityviai suformuluotų punktų) turėtų būti iškabintas matomoje vietoje. Šios taisyklės turėtų būti aptariamoms per klasės valandėles. Visa mokyklos bendruomenė turėtų susitelkti į šių taisyklių mokymą ir palaikymą. Mokiniam, kuriems sunku laikytis elgesio taisyklių ir susitarimų, siūlomi papildomi mokymai socialinių įgūdžių lavinimo grupėje, kuriai vadovauja socialinis pedagogas, padedamas psichologo. Nesulaukus tinkamų rezultatų, dėmesys skiriamas individualiai pagalbai: išsiaiškinamos netinkamo elgesio priežastys, o jas nustatius, sudaromas individualios pagalbos planas. Šiame plane numatomos priemonės ir visų suinteresuotų pusių – klasės vadovo, mokytojų, socialinio pedagogo, psichologo, mokinio, tėvų (globėjų, rūpintojų) – įsipareigojimai, jų trukmė, stebėsenos ypatumai ir plano įgyvendinimo koordinatorius.

2 pav. Tinkamo elgesio skatinimas

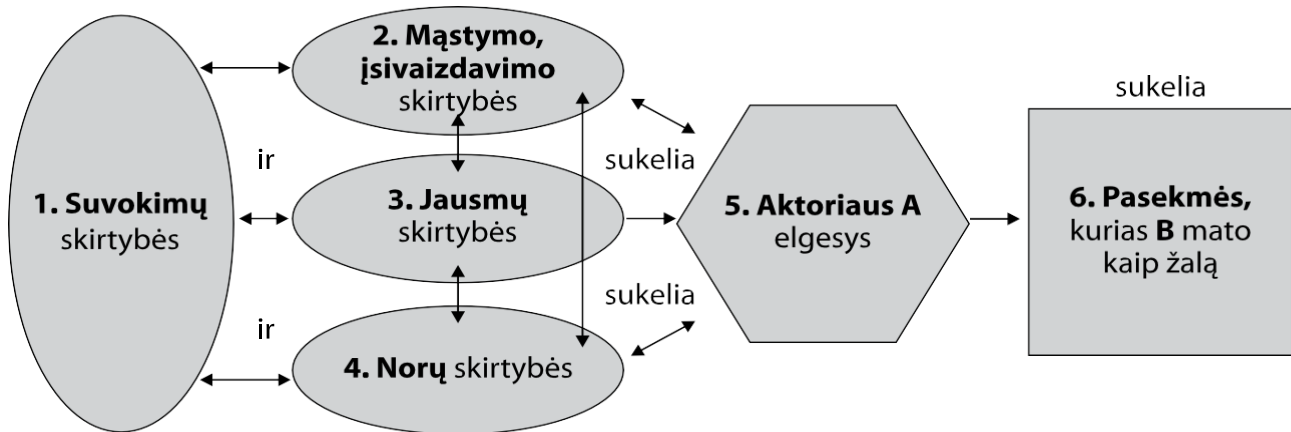

KONFLIKTŲ SPRENDIMAS (intervencija)

4. Konflikto apibrėžimas

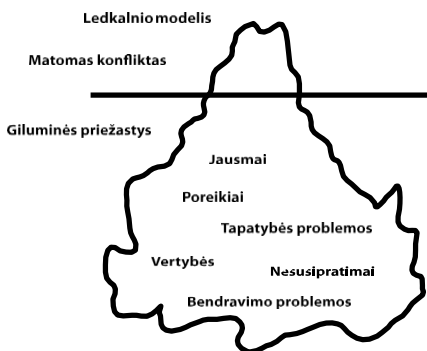
Frydrichas Glaslas išskiria „socialinius konfliktus“ ir „skirtybes“. Su skirtybėmis mes susiduriame kiekviename žingsnyje. Dažnai jos yra susijusios su daiktų ar reiškinių prigimtimi, pvz., vyras – moteris, ramybė – judėjimas, vasara – žiema, diena – naktis ir t. t. Bet jos nebūtinai sukelia konfliktus. Socialinis konfliktas kyla tada, kai skirtybė pradeda daryti žalą.

3 pav. Socialinio konflikto apibrėžimo elementai

Kai dėl tokio elgesio kitas asmuo jaučiasi, lyg jam būtų kenkiama, kyla konfliktas. Todėl, pagal Glaslą, socialinis konfliktas visada yra ir sąveika, ar žmogus jaučia konfliktą, ar ne, priklauso nuo jo asmeninio suvokimo. Tam tikrų situacijų ar įvykių suvokimas yra labai skirtingas.

Giluminės konflikto priežastys, t. y. jausmai, poreikiai, interesai ir t. t., slypi už pozicijų. Tai iliustruoja Kristofo Besemerio (Christoph Besemer) pasiūlytas ledkalnio modelis.

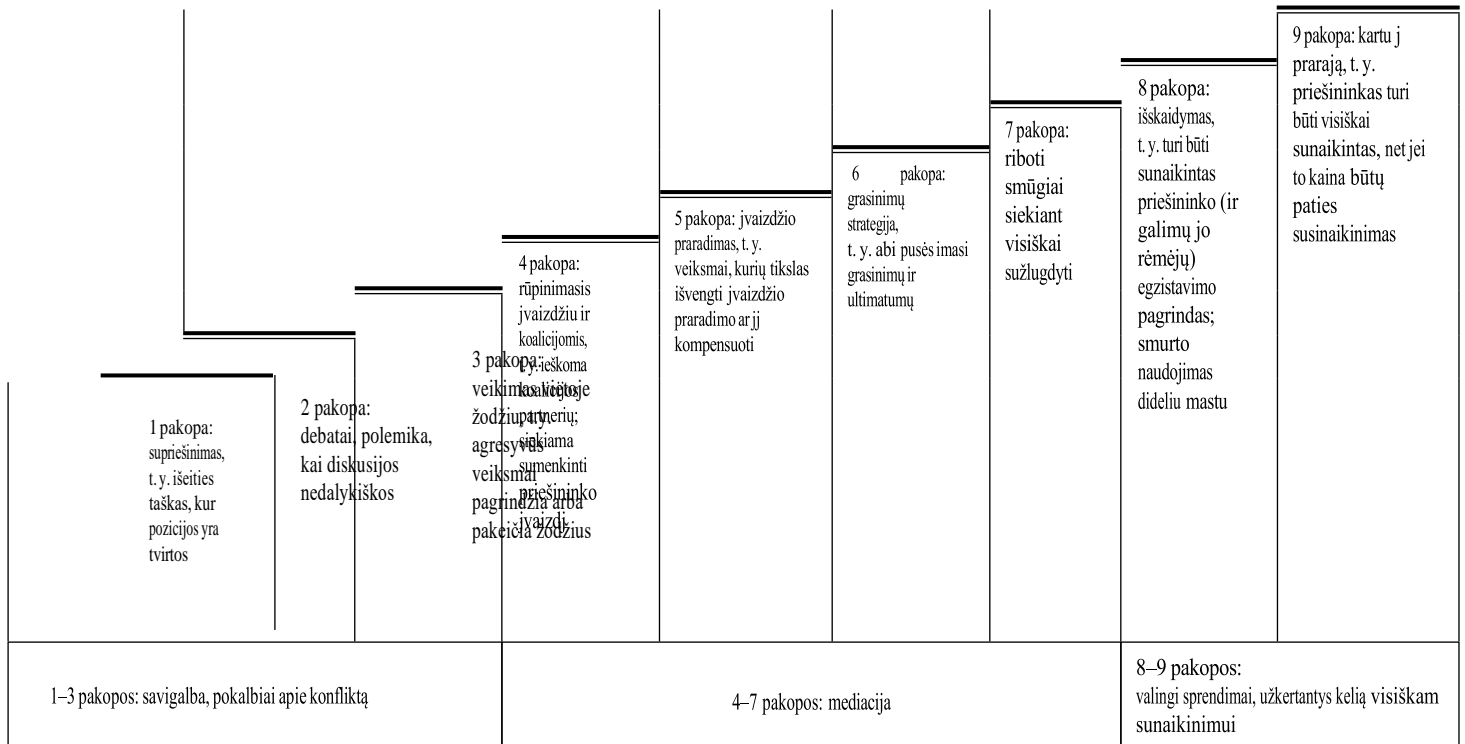
4 pav. Ledkalnio modelis pagal Kristofo Besemerio „Mediation. Vermittlung in Konflikten“, Kenigsfeldas, Gyvenimo be smurto fondas, 1993.

Pagal Maršalo B. Rozenbergo išplėtotą komunikacijos teoriją, konfliktų atveju už matomai išreikštų negatyvių jausmų (liūdesio, pykčio ir pan.), visada yra nepatenkinti poreikiai, pvz., nepakankama gyvenimo partnerio pagarba arba nepakankamas mokytojo autoriteto pripažinimas klasėje. Už pozityvaus jausmo, priešingai, slypi patenkinti poreikiai. Konfliktams yra būdingi negatyvūs jausmai ir, atitinkamai, nepatenkinti poreikiai. Siekiant išspręsti konfliktą būtina išsiaiškinti ir suvokti jo giluminės priežastis.

5. Konfliktų dinamika

Konfliktai (mokykloje jie gali vykti tarp mokinių, jų grupių, mokinių ir mokytojų, mokytojų, mokytojų ir tėvų, mokytojų ir administracijos ir pan.) nebūna statiški, jiems būdinga tam tikra dinamika. Konflikto sprendimo būdas priklauso nuo konflikto plėtotės pakopos. Glaslo 9 pakopų modelyje pavaizduotos atskiros pakopos nuo supriešinimo iki priešingoje pusėje esančios sunaikinimo pakopos.

5 pav. Plėtotės pakopos pagal Glaslą

Pirmoje pakopoje konflikto šalys dar yra pradiniam taške, kur pozicijos yra pastebimai supriešintos. Antroje pakopoje diskusijos ir debatai tampa vis labiau nedalykiški, suasmeninti ir polemiški. Trečioje pakopoje nuotaika staiga pasikeičia, konflikto šalys savo žodžius sustiprina ar netgi pakeičia agresyviais veiksmais. Iki šios pakopos konflikto šalys dar yra tokios būsenos, kai konfliktą gali išspręsti pačios, tačiau čia rekomenduojama įsijungti pašaliniam asmeniui (mokytojui, klasės vadovui, socialiniam pedagogui ir pan.), kad jam moderuojant kalbėjimasis tarp šalių būtų labiau struktūruotas.

Ketvirtoje plėtotės pakopoje situacija paaštrėja, konflikto šalys ieško partnerių, kurie juos paremtų, taip pat stengiamasi sumenkinti konflikto priešininko įvaizdį. Penktoje pakopoje konflikto šalių veiksmai nukreipti į tai, kaip išsaugoti ar kompensuoti sugadintą įvaizdį. Po to eina šeštoji pakopa su grasinimais ir rimtais ultimatumais, galiausiai – septinta pakopa su pirmais ribotais smūgiais, kurių tikslas – visiškas sunaikinimas. Nuo ketvirtos iki septintos pakopos kaip konfliktų sprendimo metodas rekomenduojamos konsultacijos, vėliau – tarpininkavimas (mediacija).

Mokyklos gyvenimo konfliktai būna žemiau konfliktų plėtotės skalės aštuntos pakopos. Konfliktai, pvz., žodiniai įžeidiniai, nežymus fizinės jėgos panaudojimas (apsistumdymai ir

pan.) ar mokinių asmeninių daiktų sugadinimas, konfliktai tarp mokytojų ir mokinių arba tarp mokytojų ir tėvų gali būti išspręsti tarpininkavimo būdu padedant tarpininkui.

6. Tarpininkavimas (mediacija)

Tarpininkavimas (mediacija) yra konfliktų valdymo būdas, kuris dėl savo įtikinamo ir funkcionalaus veikimo vis plačiau naudojamas visame pasaulyje. Konflikto sprendimo procesą, kaip tai numato mediacija, iliustruoja toliau pateikta schema.

6 pav. Konflikto sprendimo procesas mediacijoje

Sprendžiant mokinių tarpusavio problemas, akcentuotinas apmokytų bendraamžių tarpininkavimas, kai tarpusavio ginčus mokiniai išsprendžia padedant mokiniams tarpininkams. Mokinius tarpininkus rekomenduojama prižiūrėti mokytojams.

Tarpininkaujant, skirtingai nuo visų kitų konfliktų sprendimo būdų, sprendimą priima ne tarpininkas, bet pačios konflikto šalys. Tarpininkas joms padeda rasti savitą sprendimą.

6.1. Konfliktai tarp mokinių

Konfliktai tarp mokinių ir ypač būdas, kaip jie sprendžiami, turi įtakos mokyklos socialiniam klimatui. Į kai kuriuos konfliktus, ypač tuos, kurie trukdo vesti pamoką, mokytojai reaguoja ir sprendžia. Dalį jų išsprendžia ir patys mokiniai. Tačiau šie konfliktai turi įtakos tiek pamokos vedimui, tiek klasės arba mokyklos socialiniam klimatui.

Socialinis pedagogas turėtų būti tarpininkas mokinių konfliktuose ir taip padėti užtikrinti socialinę ramybę. Savo metodais jis pateikia modelį, iš kurio mokiniai sprenddami savo konfliktus gali imti pavyzdį.

Jei konfliktai tarp tų pačių mokinių iškyla dažnai arba jų sprendimas mokytojui tampa per sudėtingas, reikia kreiptis į tarpininką – socialinį pedagogą, kuris nuodugniai išanalizuos konflikto priežastis ir ims jį sprendimo iniciatyvos.

6.2. Konfliktai tarp pedagogų

Socialinis pedagogas, turintis tarpininkavimo patirties, gali tarpininkauti visuose mokyklos lygmenyse, nes viena iš jo užduočių yra domėtis socialiniu procesu ir rasti sprendimus konfliktinėse situacijose. Konfliktų tarp mokytojų situacijose tarpininkauti siūloma socialiniam pedagogui arba / ir kitam tarpininkauti parengtam pedagogui.

Jei tarpininkavimas neduoda rezultatų, konflikto nagrinėjimo ir sprendimo turėtų imtis tam sudaryta komisija, susidedanti ir nešališkų pedagogų.

6.3. Konfliktai tarp pedagogų ir tėvų

Konfliktai tarp mokytojų ir vaikų kyla dėl įvairių priežasčių (pvz., tėvai mano, kad su jų vaiku neteisingai elgiamasi, nepaisoma jo interesų, abejojama mokytojo kompetencija ir pan.). Kylant tokiam nesutarimui apie situaciją turėtų būti informuotas klasės vadovas, kuris su socialiniu pedagogu turėtų išsiaiškinti situaciją. Surinkus duomenis, pasikonsultavus su pedagogu ir psichologu, informavus administraciją – turėtų būti organizuojamas trišalis – tėvų, vaikų, mokytojo, klasės vadovo) pokalbis. Jei pokalbis, kurio rezultatai protokoluojami, neduoda rezultatų per sutartą laiką, konflikto nagrinėjimo ir sprendimo turėtų imtis tarpininkas – socialinis pedagogas arba / ir kitas tarpininkauti parengtas pedagogas. Konfliktą eskaluoiant toliau, kreipiamasi į tarpininką iš kitos institucijos.

6.4. Konfliktai tarp mokytojo ir klasės arba mokinių grupės

Kaip mokytojai skundžiasi sunkiomis klasėmis, taip ir mokiniai skundžiasi kai kuriais mokytojais. Atviras šios problemos sprendimas turėtų duoti ilgalaikių rezultatų.

Pirmiausia apie konfliktą turėtų būti informuotas klasės vadovas. Jam, mokytojui ir mokiniams dalyvaujant turėtų būti kalbama apie sėkmingos pamokos, ugdymo(si) faktorius, priimtos taisyklės, susitarimai, galiojantys visiems. Jei pokalbis, kurio rezultatai protokoluojami, neduoda rezultatų per sutartą laiką, konflikto nagrinėjimo ir sprendimo turėtų imtis tarpininkas – socialinis pedagogas arba / ir kitas tarpininkauti parengtas pedagogas.

6.5. Konfliktai tarp mokytojų ir atskirų mokinių

Mokinių požiūriu, konfliktas atsiranda tada, kai mokytojas nemėgsta mokinio arba neteisingai su juo elgiasi. Apie konfliktą turėtų būti informuotas klasės vadovas. Tada, pasikonsultavęs su klasės vadovu, konfliktą turėtų spręsti mokytojas, kalbėdamasis su mokiniu atskiroje patalpoje tam skirtu laiku. Pokalbio metu jo dalyviai turėtų kalbėtis konstruktyviai, rodydami vienas kitam pagarbą. Pokalbiui ir priimtiems susitarimams nedavus rezultatų per nutartą laiką, organizuojamas mokinio, mokytojo, klasės vadovo pokalbis. Jei pokalbis, kurio rezultatai protokoluojami, neduoda rezultatų per sutartą laiką, konflikto nagrinėjimo ir sprendimo turėtų imtis tarpininkas – socialinis pedagogas arba / ir kitas tarpininkauti parengtas pedagogas.

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

Mokykla sieks taikyti pozityvaus elgesio formavimo ir skatinimo principus.

Mokyklos sieks diegti tarpininkavimo sistemą, organizuodama tam skirtus mokymus tiek mokiniams, tiek mokytojams. Kadangi tarpininkavimo sėkmė dažnai priklauso nuo to, ar tarpininkas yra nešališkas, atitinkamuose konfliktuose negali dalyvauti tarpininkas iš savos mokyklos (pvz., konfliktuose tarp mokyklos vadovo ir darbuotojo), bus siekiama įsijungti į tarpininkavimą taikančių mokyklų tinklą.

Šios Gairės laikytinos Konfliktų sprendimo tvarkos aprašo projektu, kuris bus apsvarstytas su pedagogais, koreguojamas ir tvirtinamas po 1 metų – jį išbandžius.

Šaltiniai

Hans-Dieter Will, Sven Ramdohr, Sabine Remy, Helga Thiess, Frauke Wurzbacher-Müller, *Mediacijos vadovas*, Vilnius, 2015

Marshall B. Rosenberg, *Nesmurtinis bendravimas. Gyvenimo kalba*, Vilnius: 2024

PEPIS metodinė medžiaga, <https://srvks.lt/apie-mus/pepis-pozityvi-mokykla/>
